

אשכולות

העלון השבועי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה".

"לזכר עולם יהיה צדיק" לע"נ מנחם הנשיב הרב חיים יעקב גולדביט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל (תהלים קי"ב).

"ויאהב יצחק את עשו"

פרשת תולדות

כ"ט במרחשוון
ה'תשע"ב
גיליון מס' 196
(שנה שישית)
זמני השבת

המערכת

ת"א	16:15	15:56	הולקת נרות
י"ם	17:16	17:15	צאת השבת

לעילוי נשמת
מר ד"ר שלמה אהרן
(נפ' פ"ב)

מרת דבורה בן ע"ה
בת ר' אהרן ז"ל
נלב"ע ב' בסיון תשע"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הוקדש ע"י משפחת יוסקוביץ

בפתיחת פרשתנו, מספרת לנו התורה על התגלות נבואית (ע"י שליח) שחווה רבקה:
"ויאמר ד' ליה שני גוים בבתך וישני לאמים ממעריך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר, ומפרש רש"י במקום: ויאמר ה' לה-על ידי שליח, לשם נאמר ברוח הקודש והוא אמר לה. ז"א: עוד לפני הולדת יעקב ועשו, קיבלה רבקה מידע מקדים על מהותם העתידית, כמאמר רש"י: ממעריך יפרדו-זה לרשעו וזה לתומו".

מסברה פשוטה, הייתי מצפה שרבקה שתתן במידע החשוב הזה את יצחק-אך גוף הפסוקים בהמשך הפרשה מוכיח אחרת: "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים: ויאהב יצחק את עשו פי ציד כפי ורקה אהבת את יעקב". לכאורה, אהבתו של יצחק לעשו מוכיחה להדיא שאין הוא מכיר ברשעה הנטועה בו, ושלא שיתפה אותו רבקה אמנו באותו מידע מקדים שקיבלה מאת ד'. א"כ, צפה ועולה לה שאלה פשוטה: מדוע מעביר הקב"ה את המסר דווקא לרבקה ולא ליצחק?

לגבי עניין אהבתו של יצחק לעשו, כבר האריכו רבותינו הראשונים והאחרונים בפירושיהם על התורה-זה אומר בכה, וזה אומר בכה. יש שטענו (בראשות ה"תולדות-יצחק", וכן משמע מהרמב"ן ועוד), שאהבתו הייתה "אהבה התלויה בדבר", לא אהבה פנימית אמיתית. לשיטתם, באמת היה אפשר לפרש שרבקה שיתפה את יעקב בתוכן הנבואה, אך אהבתו לעשו נטתה אחר הדברים הטבעיים-בין אם בניסיון לקרבו, בין אם מחמת אהבת ה"ערב" ולא ה"טוב". אולם, נראה לומר שפירוש זה מטעה מעט: וכי יעלה על דעתנו לומר שיצחק אבינו יטה אחר הגשמיות, התאוותניות הפשוטה, וינטוש את יעקב יושב האוהלים-אהלו של שם ואהלו של עבר, היינו: לומד התורה (כפירוש רש"י במקום)-במיוחד לאור העובדה שנוטייה זו הייתה כה דורסנית ומוחלטת, שאפילו את הברכות שיכול היה יצחק להאציל על בניו רצה לתת לעשו?

כמובן, אף לאותן שיטות ראשונים שהוזכרו לעיל יש לתרץ קושיה זו, אך ננסה להתמקד בגישה מעט שונה:
רש"י על המילה "בפיו", מביא מדרש אגדה: "ומדרש-בפיו של עשו, שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו". ולכאורה, ע"פ שיטת המדרש, אין הפסוק בא להשמיע 'האשמה' או 'ביקורת' (עיי' בפירושו של הרש"י הירש על הפרשה) על יכולתו החינוכית של יצחק-אלא לבאר את שורש טעותו האמיתית מאוד של יצחק: הונאה. יצחק אכן חשב שעשו הוא צדיק. וכך גם משמע מעוד מדרש שמביא רש"י, הפעם על המילים "יודע ציד": "לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות".
הד"ל (השתא דאיתת להכי), צריכים אנו לבאר את שורש הטעות: שהרי, בשלמא אם עשו היה בן יחיד-יכולה הייתה הטעות להיווצר מעצם הונאתו. אך מאחר שידוע לנו שאל מול דמותו של עשו, מיופה בצורה מלאכותית ולא-צודקת ככל שתהיה, עומדת דמותו הנקייה והתמה של יעקב-מגיעה השאלה למימדיה האמיתיים: מה ראה יצחק בדמות שייצג עשו חינוכית שכל כך מצא חן בעיניו עד כדי רצונו לתת לו את ברכתו, אותן ברכות המיועדות לממשיך דרכם של אברהם ויצחק אבות האומה? (למ"ד שהברכות אכן היו מהותיות ולא טענה בהן רבקה-ועיין מלבי"ם [כ"ז א'], ולאריכות דברים ב"עיונים בספר בראשית", נחמה לייבוביץ).

והנראה לומר בפשטות הוא, שעשו הפגין יכולות של איש המשלב בתוכו הפנמה והחצנה, רוחניות שאינה מתבודדת לה באוהלי שם ועבר, אלא יוצאת כלפי חוץ ומצליחה להתפתח ולפתח את עצמה ואת סביבתה מתוך תורה וקדושה. רק אדם כזה ראוי הוא להמשיך את דרכם של אברהם ויצחק, אדם של שלמות ומוחלטות בעבודת ד' בכל מידותיו ובכל דרכיו. את זה ראה יצחק בעשו: איש ציד בפשט-זריז וחזק, אך גם בדרש-"מדקדק במצוות".
אך עתה, עולה לה קושיה אחרת: אם אכן אלו הקריטריונים הבלעדיים והמוחלטים לבחירת ממשיך דרכם של אברהם ויצחק, מדוע ס"ס זוכה יעקב בברכות? הרי לכאורה, הוא גופא חסר: שהרי כל כולו "איש תם יושב אוהלים" כמאמר הפסוק בפתיחת הפרשה!

והנראה לומר הוא, שקושיה זו מתורצת על פי ראש דברינו פה:
באמת, הייתה צריכה רבקה לקבל את דברי הנבואה על מהות בניה בצורה בלעדית. אישית. והסיבה: בכדי ליצור את התנאים המתאים לפיתוח דמותו של יעקב אבינו. באמת, בתחילת הפרשה, לא הייתה הו"א אמיתית מצד אדם רציונלי שיעקב יהיה הבן הנבחר, זה שיקח על כתפיו את המשכיתו של עם ישראל, סגולת העמים, בעולם. אך דווקא מתוך כל התפוכות החיים שהקיפו אותו-התגלתה לה אותה יכולת להוציא את עולם הרוח מן הכוח אל הפועל, להיות איש של הפנמה והחצנה, רוחניות הפורצת מגבולות בית המדרש החוצה-אל הפועל. ובלשונו של יעקב אבינו עצמו, ע"פ רש"י (בראשית כ"ט, י"ב): 'כי אחי אביה הוא'-ומדרשו: אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות, ואם אדם כשר הוא, גם אני בן רבקה אחותו הכשרה'.

השבת, פותחת מערכת "אשכולות" שנה שישית ברציפות של פעילות. מן הראוי והנכון הוא להודות לכל העוסקים במלאכה: לרה"י והמשגיח, לרמ"ם, לעורכים לשעבר (ש"י לאו ו'י' מוטי פקטר) וכמובן-לכותבים, תלמידי הישיבה, שהשקיעו מזמנם כדי להוציא מן הכוח אל הפועל את הרוח שהם ספגו ועודם סופגים בין כותלי בית המדרש.
שנזכה כולנו לחיות את התורה שאותה אנחנו לומדים בצורה מוחלטת ואמיתית, פנימה והחוצה. שבת שלום!

ביטול התנאי בקידושין ודין מקח טעות

איתאאל סופר (א')

ותנא דמסייע לן: כתב החזו"א (אה"ע"ז סי' צט, סק"ה)⁹ שאם היתה מתנה בשעת קידושין, לא היתה מועילה אותה מתנתא טמירתא שכתב לבנו כדי לבטל מתנתה. וכאן שלא התנתה בשעת קידושין הפסידה לעצמה והקידושין חלים.

וכע"ז כתב לבאר בקוב"ש (בי"ב אות קע) עפ"ד הריב"ש בתשובה¹⁰, שיש לחלק בין מכר לקידושין: במכר, המעות הם תשלומי החפץ, שהרי כאשר משך את החפץ נתחייב בדמיו. אך בקידושין, המעות אינם "תשלומי האשה" אלא יש כאן שתי מתנות: הוא נותן לה מתנה, ומנגד היא מתקדשת לו, שהרי כשנתן לאשה נכסיו היא לא התחייבה להתקדש לו תמורתן, ולכן המתנה שלו נחשבת לאונס. עכת"ד.

ואכן, אם התנאי שלה היה בשעת קידושין, היתה מתחייבת להתקדש לו רק אם יכתוב לה כל נכסיו ואז המתנה היתה חלה.

אמנם האור שמח (פ"ה מהל' זכיה ומתנה ה"ד) כתב לבאר באופ"א, שכיון שכתב לה כל נכסיו, ובד"כ אדם לא עושה כך אלא משאיר לעצמו משהו, ואפי' אם יש לו בן אינו כותב לו הכל, (וכל שכן עבור קדושי אשה), א"כ מוכחא מילתא דלא גמיר להקנות, ולכן מתנתא קמייתא (טמירתא) שכתב לבנו הויא מודעא לה שביטל מתנתו.

מעניין לעניין באותו עניין, גרסינן בפ"ד דגיטין¹¹: גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדבייתה וכו', פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב. אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא, ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא. במאי קמיפלגי, בגילוי דעתא בגיטא קמיפלגי¹². ע"כ. ונדון בעניין גילוי דעת בגיטין.

כל מחלוקתם של אביי ורבא שם, היא דוקא בגיטא, אבל בעלמא כ"ע מודו דאם היה גי"ד בשעת מעשה מהני, ואם לאו לא מהני. והכא אע"פ דהוה לאחר מעשה, כלומר לאחר מינוי השליחות, מ"מ לרבא מועיל.

וכתב התוס' רי"ד (שם) וז"ל:

"ורבא סבר אע"ג דקי"ל דדברים שבלב אינם דברים, היכא דאיכא גילוי דעתא כאילו גילה בפיו דמי". ע"כ.

ודין דברים שבלב דהכא שאני מהא דאיתא בקידושין¹³: "ההוא גברא דזבין לנכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל, ובעידנא דזבין לא אמר ולא מידי (לא פירש מדוע מוכר נכסיו) ואמרו רבא: הוי דברים שבלב, ודברים שבלב אינם דברים". כיון דהתם בעינן תנאי כפול בשעת המכר, ומשו"ה אם לא התנה בשעת המכר שאם לא יעלה לא"י המכר יתבטל, לא מהני מה שחשב בלבו. ואמנם אם היה גי"ד בסמוך למכר, אע"פ שבשעת המכר לא היה תנאי כפול, לשיטת רבא הגילוי-דעת מועיל.

וכאשר היה בליבו ובלב כל אדם, כגון שכ"מ שאמר תנו גט לאשתי ואח"כ הבריא, הגט בטל. דודאי כל מה שרצה לגרש היה לפני מותו. ובגי"ד בגיטא פליגי אביי ורבא משום דמיירי לאחר חלות המעשה¹⁴. יש לחלק דין גילוי דעת לזמנים שונים שגילה בהם דעתו: א. כאשר גילה דעת הרבה לפני המעשה, לכ"ע לא מהני. ב. גילוי דעת סמוך למעשה, לכ"ע מהני. ג. גי"ד בשעת המעשה, צריך תנאי כפול. ד. לאחר המעשה ועדיין אין חלות, פלוגתא דאביי ורבא (הנ"ל). ה. גי"ד לאחר חלות המעשה, ודאי דאינו מועיל.

וראיה לדבר, מדתנן¹⁵: "המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר, משום נדר לא יחזיר". ופירש"י (בד"ה "לא יחזיר"), דאפי' אם נמצאו דברים בדאים או שהתיר חכם את הנדר, לא יחזיר. וטעמא פליגי בה אמוראי בגמ' לקמן¹⁶, איכא למ"ד משום קלקולא, ואיכא למ"ד קנס הוא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים. ויעור' בתורי"ד שם שכתב וז"ל:

"וכל מה דשקלי' וטרי' התם הכי הוא דמעיקרא יהיב גיטא בדעת ברורה, ובתור הכי מגלה בדעתיה דבעי לבטולי, התם אמרינן גי"ד לאו מילתא הוא, אבל הכא וכו' אפי' אביי מודה דמילתא הוי". עכ"ל.

והיינו כדאמרן, דפלוגתא דאביי ורבא בגי"ד בגיטא היא רק כאשר הגילוי-דעת היה בתחילת מעשה בטרם היתה חלות המעשה.

איתא בב"ב (דף מ ע"ב):

"אמר רב יהודה: האי מתנתא טמירתא - לא מגבינן בה... אמר רבא: והויא מודעא לחברתה.

אמר רב פפא: הא דרבא, לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר (רשב"ם: וטעות הוא). דההוא גברא דאזל לקדושי אתתא, ואמרה ליה: אי כתבת לי כולהו נכסיך הוינא לך, ואי לא, לא הוינא לך. אזל כתביה לה לכולהו נכסי. אתא בריה קשישא, א"ל: וההוא גברא מה תהוי עליה. אמר להו לסהדי: זילו אטמורו בעבר ימינא וכתבו ליה; אתו לקמיה דרבא, אמר להו: לא מר קנה ולא מר קנה. מאן דחזא סבר: משום דהויא מודעא לחברתה, ולא היא, התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה, אבל הכא - מר ניחא ליה דליקני, ומר לא ניחא ליה דליקני".

ובטור (ח"מ ס"ס רמב) הביא שתי דעות מדוע המתנה בטלה: שיטת הר"י מיג"ש, דמצרפים מה שכתב בתחילה לבנו יחד עם אונסא דנפשיה והוי קצת כמודעא שביטל מתנתו לאשה¹.

ושיטת רבינו חננאל, דאונסא דנפשיה גרידא מבטל את המתנה, ואפי' בלא מודעא המתנה לאשה בטלה. ומה שהקנה בתחילה לבנו במתנתא טמירתא, לא חשוב כלום².

ומפי' רשב"ם בסוגיין משמע שסבר כהר"י מיג"ש, ממ"ש (בד"ה דמחמת אונסא): "שאינה חפיצה בו אא"כ יכתוב לה, הלכך לא גמר בלבו להקנות לה אלא עד שישאנה ויחזור בו והלכך התם הוא דהויא במקום מודעא"³. וכ"פ מרן השו"ע כשיטת הר"י מיג"ש (שם סע' ט'⁴).

והקשו האחרונים⁵ על פירוש ר"ח, איך ייתכן שכיון שקשה לו לכוף את יצרו ורוצה לישאנה בכל מחיר נחשב כאונס לבטל מתנה. במה זה שונה מכל מכירה שאילו ה' צריך למעות לא היה מוכר. ולכאור' כך צריך להיות גם כאן שנתן את המתנה כדי לישא אותה, ומה ההבדל אם מקבל מעות בתמורה לנכסיו או שמקבל אשה?

ועוד צ"ע, בעצם הדין דלא מר קנה ולא מר קנה, דלכאור' הו"ל מקח טעות, דכיון שהתנתה תנאי שתינשא לו רק אם יכתוב לה כל נכסיו, אם לא קנתה קידושיה בטלים. ואע"ג דבקידושין⁶ תנן דכל תנאי שאינו כתנאי בני גדי ובני ראובן אינו תנאי, מ"מ כאן התנתה תנאי כפול כדבעי ואמרה אי כתבת וכו' הוינא לך ואי לא לא. וכן נתקיימו כאן ארבעת הדברים של כל תנאי שכתב הרמב"ם⁷, ואלו הם: שיהיה תנאי כפול, ושיהיה הן שלו קודם ללאו, ושיהיה התנאי קודם למעשה, ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. וא"כ כיצד הקידושין חלים אע"פ שלא קיים התנאי?

וראיתי בשו"ת נשמת חיים⁸ לגאון ר' חיים ברלין, שכתב דטעמא דלא נתבטלו הקידושין כיון שלא ה' תנאי מפורש בשעת הקידושין ממש. וכל מה שאמרה אי כתבת וכו' היה לפני זמן הקידושין ומשו"ה הקידושין קיימים.

ולפ"ז מיושבת גם קושיית האחרונים, שהאונס מבטל את המתנה כיון שלא חזרה והתנתה שבעת קידושין. ועכשיו הוא מתחרט ואומר שמתחילה ההכרח אנסו להבטיח לה כל מה שרצתה, וכעת הוא מסכים לא לישאנה ולא לתת לכתוב לה כל נכסיו, ומשו"ה מתנתו בטלה.

¹ וכיון שהיה יכול לכוף ליצרו, צריך לצרף מה שנתן קודם לבנו. וזה כיון דהאונס הוא דנפשיה, אך אם היה אונס מחמת אחר, אפילו בלא מודעה המתנה היתה בטילה.

² וע"ע בשער המלך פ"י מהל' מכירה ה"א.
³ וכ"כ הב"ח על הטור שם, סק"ט.

⁴ סי' רמב סע' ט'-י, וז"ל: "מי שהיו הדברים מוכיחים שאין דעתו ליתן מתנה זו, אפילו שנתנה במתנה גלויה, ונמצא שנתנה מקודם מתנה מסותרת, הרי שתי המתנות בטלו... מפני שהדבר מוכיח שאינו רוצה והרי קדמה זאת המתנה שנמצא כמו מודעא לה. מעשה באחד שרצה לישא אשה, אמרה לו: איני נשאת לך עד שתכתוב לי (כל) נכסיך... ובה מעשה לפני חכמים ואמרו: הבן לא קנה והאשה לא קנתה, שהרי לא ברצונו כתב לה וכאונס בדבר הוא, שהרי גילה דעתו במתנה הראשונה, אף על פי שהיא בטלה מפני שהיא מסותרת. (אבל אי לא היתה מתנה ראשונה, הוי המתנה שנייה קיימת, דלא מקרי אונס גמור. (טור) עכ"ל. ובביאור הגר"א (סקי"ח) כתב: "כפי' הראשון של הר"י מיג"ש, דוקא משום שקדמה המתנה... ואע"ג דא"צ מודעא לאונס ה"מ באונס שע"י אחרים אבל אונס דאתי מנפשיה לא הוי אונס גמור וז"ש בס"י וכאונס...".

⁵ חו"א אבה"ע"ז סי' צט סק"ה ד"ה "ויש לעיין". וכע"ז בספר חלקת יואב דיני אונס ענף ו, ובקובץ שעורים ב"ב אות קע.

⁶ דף סא ע"א.

⁷ פ"ו מאישות ה"ב.
⁸ סי' קכח בדין קידושי טעות.

⁹ ד"ה "ויש לעיין".
¹⁰ שו"ת הריב"ש סי' קכז
¹¹ דף לד ע"א.
¹² והלכתא כאביי דלא בטל גיטא (יע"ל קג"ם). וכתב בשו"ת מהר"ם אלשיך (סי' ע"ח בדין גט) דהטעם הוא כיון דהוי כתנאי כפול.
¹³ דף מט ע"ב.
¹⁴ היינו קודם שהגיע גט לידה.
¹⁵ גיטין דף מה ע"ב.
¹⁶ שם; דף מו ע"א

¹ "כי לך ולזרעך אתן את כל ארצות האל וכו' והרביתי את זרעך ככוכבי השמים וכו', עקב אשר שמע אברהם בקולי" (בראשית כו', ג'-ה'), והדבר מפליא, שאין זכות עצמית ליצחק, אלא בזכות אברהם. וכן הוא בהמשך "אנכי אלוקי אברהם אביך, אל תירא כי אתך אנכי וברכתיוך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" (שם פס' כד').

עמד על התמיהה הזאת הספורנו, שציין שלא מצינו כן אצל שאר האבות, שלא תלה הכתוב קיום ההבטחה בזכות אבותיהם אלא בזכות עצמם. ותשובתו של הספורנו (בראשית כו', ה' ד"ה- "וישמור משמרתו"), שאברהם לא רק שקיים כל התורה בעצמו, אלא דאג ללכת ולקרא בשם ה', וכדברי הרמב"ן: היה למוד ללמד ולפרסם האלוקות. ובמד"ר: "מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפי כל בריה". וכן יעקב שהיה בבית מדרשו של שם ועבר "איש תם יושב אוהלים" - "ללמוד וללמד דעת את העם, בפרט באהלי שם ועבר, ששם עלו כל מבקשי ה' בלי ספק". (ספורנו שם) אבל ביצחק לא מצינו שהיה מלמד אחרים וקורא בשם ה'. וכיון שאינו ממשיך את מפעל אביו, אינו זוכה בברכה אלא בזכות אביו. רק בהמשך דרכו נאמר, "ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה'" (בראשית כו', כה') ומיד נאמר "ראו ראינו כי היה ה' עמך וכו' אתה עתה ברוך ה'" (שם פס' כח'-כט') מכאן ואילך מבורך יצחק בזכות עצמו.

על חשיבות הלימוד לאחרים, עמד הספורנו גם בענינו של נח, "ונח מצא חן בעיני ה'" והרי נח היה "איש צדיק תמים", ומדוע היה צורך במציאת חן, בחנינה, כדי להצילו, ולא בזכות צדקותו? וכתב ע"ז הספורנו בסוף פ' בראשית: ונח מצא חן-

¹ מבוסס על שיעורו של מרן רה"י שליט"א.

להציל גם בניו ובנותיו. כלומר: נח ניצל בזכות צדקותו, אך זכותו לא עמדה לו להציל גם את בניו, והם נצלו רק בזכות חנינה, וביאר הספורנו טעם הדבר, "כי לא למדו את דורם לדעת את ה', כאברהם, משה ושמאל זולתם וכו', כי אמנם הצדיק המשלים עצמו בלבד, הוא ראוי שימלט עצמו בלבד אבל המשלים גם את זולתו הוא ראוי שימלט גם את זולתו" (זהו אברהם אבינו) (ספורנו ו', ח').

יסוד זה למד הספורנו ממקרא מפורש בס' יחזקאל. (פרק יד' פס' יג'-טז'): "בן אדם, ארץ כי תחטא לי למעל מעל, ונטיתי ידי עליה וכו' והשלחתי בה רעב והכרתי ממנה אדם ובהמה והיו שלשת האנשים האלה בתוכה, נח דניאל ואיוב, המה בצדקתם ינצלו נפשם וכו' חי אני נאם אדני ה' אם בנים ואם בנות יצילו, המה לבדם ינצלו והארץ תהיה שממה".

על דרך זו פירש המשך חכמה מדרש חז"ל: "חביב משה מנח, נח משנקרא איש צדיק נקרא איש אדמה אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלוקים" (בראשית רבה לו', ג') שתי דרכים בעבודת ה'. הא', מי שמתייחד ומתבודד לעבודתו יתברך, והב' מי שעוסק בצרכי ציבור ומבטל עצמו עבור הכלל, ומפקיר נפשו עבורם. וההגיון אומר שהמתבודד עולה מעלה מעלה, ומי שאינו דואג לעצמו אלא לאחרים, יורד. ובכל זאת מצאנו שנח שהתבודד ולא הוכיח את בני דורו, ירד ממדרגת איש צדיק לאיש אדמה, ומשה שהתחיל באיש מצרי, ומסר נפשו על כלל ישראל, נתעלה למדרגת איש אלוקים שהיא תכלית השלמות.

מכאן יש 2 דרכים לעבודת ה', בחר את הדרך המתאימה לך, ובה תעבוד ה' אלוקיך.... כי זה רצונו. שבת שלום.

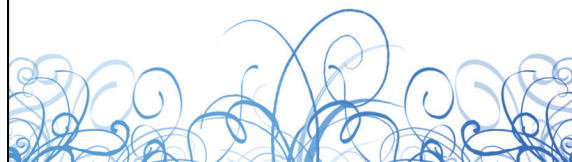
הרב בן-ציון אלגאזי שליט"א

והקשה עליו ה"קצות" דמ"ש מהא דמבואר לקמן (בסימן קמ"ו ס"ח) דלא אמרו שצריך למחות בסוף כל ג' וג' אלא כשעומד בתוכו הראשון, אבל היכא שמכרו לאחר אינו צריך למחות בלוקח כיון שאינו בא אלא בכח ראשון. וא"כ ה"נ כיוון דראובן בא מכח יורש ואינו בא אלא מכח מורישו, סגי במה שהעביר שמעון בהמותיו בחצר בחיי המורש דחשוב כמאה וא"צ תו למחות בראובן היורש.

ה"קצות-החושן" בסימן ק"מ סק"ח מביא מוהרי"ט (חו"מ סמן ל"א) שכותב על מקרה שבו ראובן שהחזיק בחצר שני חזקה וטוען שבא לו בירושה. ושמעון היה מעביר בהמותיו בחצר בחיי המוריש רק שאצל שני חזקה של ראובן היורש לא היה מעביר בהמותיו בחצר. ופסק מוהרי"ט דכיוון שאצל שני חזקה של ראובן היורש לא היה שמעון מעביר בהמותיו בחצר, עלתה לראובן חזקתו דהרי החזיק שני חזקה בלי מחאה.

מזל טוב!

ליאיר בן חיים (ה'), לנישואיו.
לאייל אמסלם (ו'), לאירוסיו.
ליצחק אמסלם (ד'), לאירוסיו.

הפחד מהמכונה/יוחנן בורשטיין (ה')

"טנק הוא דבר מסוכן- מטרתו להרוג. הוא יכול להרוג גם אתכם, אנשי הצוות שבפנים. אבל אם תשתמשו בו נכון, ותקפידו על ההוראות, הוא יהיה החבר הכי טוב שלכם בקרב."¹

כל שריונר מתחיל מכיר את הכלל הזה מקרוב- אין שריונר שלא מכיר מישו המהמלקה שלו שנפצע בצורה רצינית מטיפול לקוי בטנק. הטנק הוא כלי בעל עוצמה, עם כח אש השווה לפלוגת חי"ר שלמה, וככל כלי בעל עוצמה- הכיוון אליו מופנית עוצמה זו תלוי במשתמש.

המחשב הוא המקבילה של הטנק בתחום הלימודים- כלי בעל עוצמה רבה, שבשימוש מושכל מאפשר את ניצול יכולותיו המדהימות לטובת לימוד פורה.

יכולות המחשב רבות ומגוונות, אבל נתחיל מהרמה הבסיסית- כתיבה (עיבוד תמלילים באקדמית). המחשב הוא הדרך הטובה ביותר לסכם, ויותר מזה- לשמר שאלות ורעיונות שעולים במהלך הלימוד. כל מה שנכתב נשמר ומקוטלג בצורה המאפשרת גישה קלה, והמסמך כולו ניתן להעברה קלה ולאחסון לא מורגש (שלא כמו הקלסרים העבים האלה). תמיד ניתן לחזור ולערוך את הנכתב בלי בעיה, הכתב תמיד קריא (לכולם, לא רק לך אישית), וחוזר מזה- הדפים אף פעם לא מתבלגנים (איכשהו, תמיד יש מישוהו שבטעות מפיל לך את הקלסר ושולח את כל הדפים המסודרים בקפידה לארבע רוחות השמיים). אפשר גם לעצב כל סיכום גרפי כך שיהיה נעים לעין (כל מי שהוציא כ-100 ש"ח על גמרא "עוז והדר" או "וילנא החדש" לא יכול להגיד שעיצוב אינו יתרון...).

כתיבה זו היא חלק משמעותי מאוד מהלימוד. כל סיכום מכריח את הלומד לחזור על הנלמד, ולודא שבאמת הבין את מה שלמד. היא מסדרת לו בראש את הסוגיה, ומאפשרת לו לנסח את מה שלמד בצורה המקילה על החזרה והשינון (וכפי שאמרנו, הסיכום עצמו הוא ביצוע של חזרה ושינון).

יתרון נוסף בכתיבה כזו היא אפשרויות ההפצה שלו. מסמך במחשב ניתן לתפוצה רחבה, בהשקעה מועטת ביותר. שליחה והעברה בתפוצה רחבה לא יכולה להבצע ללא המחשב, עם יכולות העריכה והאחסון שלו.

אם נעלה לרמת השקעה גבוהה יותר במחשב, ישנן תוכנות רבות שמכניסות למחשב שלך אלפי ספרים שניתן להגיע אליהם בלחיצת כפתור. מתוכנות חינוכיות בסיסיות ("תורת אמת" ודומיו) לתוכנות מתקדמות יותר (פרויקט השו"ת, איצור החכמה וכדו'), שכל התוכנות המצוי כיום יכול להכניס למחשב שלך יותר ספרים משיש בכל ישיבת כרם ביבנה (על ארבע ספריותיה). ניתן גם להתקין רשת אלחוטית המאפשרת גישה לתוכנות אלו מכל מכשיר נייד (גם ללא גישה לאינטרנט), מה שחוסך מאוד מבחינת העלויות של התוכנות המתקדמות יותר. ניתן להרחיב את מקורות הלימוד אף יותר, ודל"ב...

כאן מתגלה כוחו העיקרי של המחשב בתחום הלימוד התורני- איתור. כל התוכנות כיום באות עם תוכנות חיפוש המאפשרות גישה מהירה וישיתית למגוון מקורות שהוא פשוט לא נתפס. כל מקרה או דין, כל רצף מילים, מאותר בקלות וביעילות תוך שניות, ללא צורך בחיפוש ארוך ומייגע, בלי לבזבז חצי סדר על מציאת הספר (שמישהו החזיר למדף הלא נכון...). שימוש נכון בתוכנות הללו פורס בפניך קשת רחבה של מקורות, ויכול לספק גישה למקורות שאפילו לא ידעת שקיימים, שלא לדבר על רלוונטיים...

אפשרות נוספת היא לפתוח את הספרים עצמם במחשב, שלא באמצעות חיפוש ביטוי מדוייק, ופשוט לעיין בהם כמו בספר רגיל. ההבדל היחיד בין עיון בספר לעיון במחשב² הוא כמות הזמן שלוקח למצוא את הספר ואת המקום המדוייק בו אתה רוצה לעיין- ההבנה וההעמקה אינם תלויים במחשב או בספר, אלא בהשקעה של הלומד.

חן מיכולותיו הרבות בתחום הלימודי, לשימוש במחשב בלימוד ערך חינוכי. המחשב הוא כלי המשמש כיום בשלל תחומי החיים, בחקלאות, תעשייה, בניין, מסחר, ביטחון ועוד³. הסיכוי לעבוד בעבודה שאינה דורשת שימוש כלשהו (אפילו מנהלתי) במחשב הוא פשוט אפסי כיום. לכן, חינוך לשימוש נכון בו אמור להיות מחובתה של כל מערכת חינוכית. מה יעשה בוגר ישיבה שיוצא לחיים, שמבחינתו מחשב הוא רק חול, ללא שום קודש? במקום להתקין את "תורת אמת" על המחשב במשרד ולנצל פסק זמן קצר ללימוד, הוא ישחק סוליסר, שהרי הוא לא חונך לשימוש נכון במחשב... יתכן שהוא אפילו לא מודע לקיום תוכנה חינוכית כדוגמת "תורת אמת", ובוודאי שהוא לא הורגל להשתמש בה, ובמחשב בכלל, ככלי ללימוד תורני.

למחשב יכולות רבות. בפני עצמן הן אינן טובות או רעות- אופן השימוש בהן הוא שמקנה להן משמעות ערכית. עלינו לנצל את הכלי האדיר הזה להגדלת התורה ולהאדרתה, לא לתת לפחד שמא ניכשל בו לשתק את השימוש בעוצמה הטמונה במחשב.

"להוקיר את האמצעים המביאים למטרה נשאה מעבר מזה, ולהיות העין פונה תמיד אל עצמותה של המטרה מעבר מזה, ולרומם על ידי הצפיה את האמצעים עצמם אל רוממותה של המטרה, היא הפרוגרמה התדירית של מהלך החיים באשרם הפנימי, הפונה אל הקודש" (שמונה קבצים, קובץ ח', פסקה ל"ג).

"כבדהו וחדשהו"/דניאל ידיד-ציון (ב')

אקדים ואומר שאני אוהב שכלל שימוש בטכנולוגיה וחדשנות כדי להרבות ולחזק תורה ושאר דברים שבקדושה (באופן מושג ומבוקר כמובן) הינה חיובית וראויה,

אך יש מקומות וזמנים שיש להימנע משימוש זה מסיבות שונות ואחד מהם הוא עולם הישיבות מכמה וכמה סיבות:

א. אחת המעלות שיש בלימוד בישיבה היא ההתנתקות מכל העולם הרושע והמטלטל המאפשרת לבחור להיות מרוכז בלימודו ולשכוח מכל מסיחי הדעת למיניהם כמאמר רה"ז זצ"ל "הישיבה היא תיבת נח ובחוף יש מבול". אך כאשר הישיבה מלאה בחפצים המזכירים כל כך את החוף קשה להרגיש את ההבדל הגדול.

ב. עוד תכונה מיוחדת בשעות בישיבה היא שהזמן מקבל חשיבות מיוחדת וכל בחור מחשב את זמנו כדי שינוצל בצורה מועילה וחכמה אך ידוע לכל מי שהשימוש במחשב לא זר לו שלעיתים מהתקנה להתקנה ומתקלה לתקלה הזמן חולף מבלי משים ותורה מה תהא עליה?.

ג. עוד דבר חשוב שהישיבה אמורה להקנות לבחורים זה קיום מאמר חז"ל "אם בחוקתי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה וכמו שרגיל רה"ז שליט"א ללמד שחמאה של תורה מוצאים במי שמקיא חלב שינק משדי אמו - דברים שקיבל ללא עמל, אחד היתרונות של המחשב זה קבלת הנתונים המהירה והמקיפה אך דא עקא שתוצאות אלו באות ללא מאמץ כלל ומונעות מהבחור לחפש אחר מקורות וללמד.

ד. אולי זו טענה פסיכולוגית אך לעניות דעתי יש בה לא מעט אמת - השימוש במחשב עלול לגרום לחוסר סבלנות כיוון שהמחשב ניחן בתכונת המהירות ואם לוקח לו יותר מכמה שניות זה כבר מעיד על פעולה מסובכת או תקלה במחשב ובלימוד התורה [בפרט בלימוד העיון] נדרשת סבלנות רבה ומחשבה מסודרת וזה עלול להיפגע מהשימוש במחשב.

ה. בחור שמעוניין בשימוש במחשב בישיבה עליו להחזיק ברשותו מחשב נייד שבד"כ יש בו גישה לאינטרנט אלחוטית שכיום אין זה דבר נדיר כלל ועל-ידי גלישה קלה לצרכי קדושה למיניהם הוא עלול להיתקל בלא כוונה במראות שלא ראויים לעינים יהודיות וק"ו לעיני בן תורה ועוד מרעין בישין המצויים שם.

ו. לצערנו עדיין לא באה העת בה יצה"ר טבוח לעינינו וגם בישיבה לא כל הבחורים יכולים לומר בפה מלא שהתכונות הלא לימודיות שבמחשב לא יבואו לידי ביטוי ולא חסר תכונות כאלה ואכמ"ל.

ז. אחד הקנינים החשובים שבחור בישיבה אמור לקנות זה היכולת והחכמה לפתוח בספר הנכון בזמן הנכון ובמקום הנכון וזאת ע"י פתיחה מרובה של ספרים (גם במקום הלא נכון) וכאשר יש אפשרות לעשות חיפוש פשוט וקל- קשה לקנות קניין חשוב זה.

ח. ריבוי המחשבים בביהמ"ד ממעיטה באוירה המיוחדת שיש לביהמ"ד ומשרה בו אוירה של ספריה.

אחזור ואדגיש שאיני שולל את האפשרות לנצל כלי עצום זה לקדושה דאל"כ לשם מה הוא נוצר?

אלא שלעניות דעתי יש לוודא שכאשר משתמשים במחשב - בישיבה או מחוצה לה, הערכים המוזכרים בצד השני של הדף לא יפגעו בערכים החשובים שעליהם כתבתי.

¹ מפקד בחיל השריון. תבחרו איזה אחד מהם שאתם רוצים, הם כולם אומרים את זה בטירונות...

² חוף מהעובדה שחסת על חייהם של כמה עצים (ואני לא מתכוון להרחיב כאן את היריעה בנוגע לשמירת איכות הסביבה. אנחנו הרי מנסים לחסוך בדפים...).

³ כל הספרים החדשים שכולנו כל כך אוהבים, כולם נערכו במחשב...